

ՀԱՅԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ԱՆՑՆՈՂ ՔՍԱՆՀԻՆԳ ՏԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԱՐՏԱՀՐԱԻԵՐՆԵՐԸ ԵՒ ՆՈՒԱՃՈՒՄՆԵՐԸ

Հայկական տիեզերքի վերջին քսանհինգ տարիները կը յատկանշուին անկիմադարձային իրադարձություններով, որոնք տակալին ընթացքի մէջ են:

21 Սեպտեմբեր 1991ին հռչակուած Հայաստանի Հանրապետութեան անկախութիւնով, թէ՛ Հայաստանը եւ թէ՛ հայութիւնը գտնուեցան նոր ու աննախընթաց իրավիճակի մը մէջ եւ պետականակերտումի գործընթացին առջեւ:

10 Դեկտեմբեր 1991ին Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետութեան հռչակումով նոր փուլ թեւակոխեց Հայ Դատին ապագայի տեսլականը, մինչ ներհայկական, միջազգային եւ շրջանային քաղաքական զարգացումները գոյութենական նոր մարտահրաւրներ յառաջացուցին Արցախի հայութեան դիմաց:

Անցնող քսանհինգ տարիներուն Հայաստանէն արտագաղթը, միջինարեւելեան հայօճախներու նօսրացումը եւ նոր համայնքներու ստեղծումը հայութիւնը դրին (կը շարունակեն դնել) աշխարհագրական, ժողովրդագրական, ինքնութենական, լեզուամշակութային եւ այլ էական փոփոխութիւններու դէմ յանդիման:

Միւս կողմէն, հայկական իրականութենէն անկախ, բայց ոչ՝ անջատ, արհեստագիտական այլեւայլ նուաճումները հաղորդակցական աննախընթաց հնարաւորութիւն ընծեցեցին հայութեան բոլոր միաւորներուն (անհատ, հաւաքականութիւն, կազմակերպութիւն, եկեղեցի թէ պետութիւն), որոնք որեւէ ժամանակէ աւելի, ազուցուեցան համաշխարհային գործընթացներուն, իրենք զիրենք գտան հայկական *virtual* համայնապատկերին մէջ եւ աննախադէպ համեմատութեամբ սկսան դիմագրաւել պատեանի մէջ եւ միաժամանակ պատեանէ դուրս ապրելու հարկադրանքը:

Նկատի առնելով որ հայագիտութիւնը կ'առնչուի հայկական համապատկերին, ապա տեղին է պայմանական հաշուեյարդարով մը հարցադրել թէ հայագիտութիւնը վերջին քառորդ դարու վերոյիշեալ փոփոխութիւններուն ի տես, ի՞նչ մարտահրաւրներ

դիմագրաւեց եւ կը դիմագրաւէ, ի՛նչ յառաջադրանքներու դէմ-
յանդիման գտնուեցաւ ու կը գտնուի եւ ի՛նչ նուաճումներ
արձանագրեց ու կ'արձանագրէ:

Մարտահրաւերներ եւ Առաջադրանքներ

Հայաստանի Հանրապետութեան՝ համաշխարհային քաղա-
քական ասպարէզ մոտքով, հայագիտութեան համար ուսումնա-
սիրութեան նոր բնագաւառ մը յառաջացաւ՝ պետականա-
գիտութիւնը: Արդարեւ ՀՀ միջպետական յարաբերութիւններու,
արտասահմանի հայ հաւաքականութիւններու հետ կապերու եւ
ներքին քաղաքական (թէ այլեայլ) կեանքի ու պետականակերտ-
ման առնչուած ուսումնասիրութիւնները, հետազոտութիւնները ու-
շագրաւ ընթացքի մէջ ըլլալով հանդերձ, տակաւին կարիքը ունին
թեմատիկ ու խորքային կայացման:

Արցախի հայութեան ինքնորոշման իրաւունքի պայքարին մէջ
ընդելուզուեցան հայկական տիեզերքին բոլոր ծալքերը: Հայագի-
տութեան համար այս բնագաւառը յառաջացուց ուսումնասիրու-
թեան նոր ոլորտներ, ինչպէս՝ համաշխարհային նման իրավի-
ճակներու քաղդատական ուսումնասիրութիւն, քաղաքական
նմանատիպ դատերու համեմատական հետազոտութիւն եւն.:

Համաշխարհային սփիւռքագիտութեան արձանագրած
նուաճումներու լոյսին տակ՝ հրամայական կը դառնայ աւելի
խորութեամբ, պատասխանատուութեամբ եւ նոր դիտակէտերէ
ուսումնասիրել հայկական յարափոփոխ արտասահմանը: Այլ
սփիւռքներու հետ բաղդատական, միջուսմունքային
հետազոտութիւնները եւ տակաւ ձեւափոխուող հայկական
սփիւռքը տեսաբանական յարատեւ նորութեան եւ թարմութեան
մէջ մնալու առիթներ կը հրամցնեն հայագիտութեան:

Վերոյիշեալ մարտահրաւերներուն որդեգրումը կրնայ ուղի
հարթել հայութիւնը յուզող հին ու նոր խնդիրներու գիտական
յաղթահարման համար:

Արդի արհեստագիտութեան հնարաւորութիւնները մերօրեայ
հայագիտութեան ընձեռեցին պերճանքը՝ գործելու քաղաքական
գաղափարախօսութեանց տապալումով գոյացած ան-սահման եւ
ան-անցարգել դաշտի մը մէջ: Յառաջացան արխիւներու օգտա-
գործման համեմատաբար բացառիկ դիւրութիւններ եւ մասնա-

գէտներու միջեւ համագործակցութեան, համադրումի նախանձեղի հնարատրութիւններ: Միջ-ուսմունքային դաշտի ծաւալումով ու օտար հայագէտներու եւ օտարալեզու հայագիտութեան մրցունակ նուաճումներով, յառաջացան գործակցութեան եւ ուսումնասիրութեանց նոր հարթակներ: Հայագէտներուն կը մնայ առաւելագոյնս օգտուիլ այս կարելիութիւններէն:

Հայագիտութեան կարգ մը ոլորտներու գիտականութիւնը կը մնայ խոցելի: Շատ ուսումնասիրութիւններ ճանաչողական, տեղեկատուական դրոյթէն անդին չեն անցնիր, ուսումնասիրուող խնդիրները չեն դիտուիր համապարփակօրէն, նիւթին հանդէպ քննական վերլուծութիւնը չի գերակշռեր, որուն հետեւանքով, գնահատումներու եւ արժեւորումներու անհասարակշռութիւն մը կը յառաջանայ:

Նկատելի է նաեւ, որ հայկական տիեզերքի ենթախումբերու առաջնորդութիւնը ստանձնած կամ անոր յաւակնող պատկան մարմինները, անբաւարար չափով կ'օգտուին հայագիտութեան գիտական ձեռքբերումներէն եւ զանոնք անբաւարար չափով կ'օգտագործեն իրենց հանրային քաղաքականութեան ծրագիրներու մշակման համար: Հայագիտութեան ռազմավարական նշանակութեան գիտակցութեան պակասը նաեւ պատճառ կը դառնայ որ պատկան մարմիններ չունենան քատրերու պատրաստման համակարգուած գործելածեւ եւ հայագիտութեան սատարման մշակուած քաղաքականութիւն: Միւս կողմէ, հակառակ դրական տեղաշարժերու, հայագէտներու միջեւ մասնագիտական յարաբերութիւնը չունի անհրաժեշտ արդիւնաւտութիւնը:

Նուաճումներ

Յամեցող մարտահրաւրներուն զուգընթաց, հայագիտութիւնը արձանագրեց նաեւ շարք մը նուաճումներ, որոնք տարբեր մարզերու մէջ յաջող մեկնարկի մը ազդանշանը կը հանդիսանան:

Նախորդ քառորդ դարու քաղաքական, ընկերային եւ այլ զարգացումները օգնեցին որ ցեղասպանագիտութիւնը վերածուի հայագիտութեան մէկ կարեւոր բնագաւառին. յիրաւի, անիկա ունի առաւելագոյն պատեհութիւնը ջրդեղուելու եւ հարստանալու հայ եւ ոչ-հայ մասնագէտներու ներդրումով:

Հայագիտության կողմէ ցարդ տարրականօրէն քննարկուած եւ նախնականօրէն մշակուած բնագաւառներուն մէջ արծանագրուեցաւ ուշագրաւ յառաջընթաց. ամրագրուեցաւ, օրինակ, սփիտքագիտութիւնը, որ փոխարինեց գաղութագիտութիւնը:

Արդիական դիրքերէ, այժմէական ելակէտերէ եւ յետարդիապաշտ մօտեցումով քննարկուեցան հայագիտական կարգ մը նախկին խնդիրներ, յանգելով նոր եզրակացութեան:

Աւելի քան յստակ է որ ժամանակակից հայագիտութեան առաքելութիւնը կ'առնչուի ապրող (քան թէ մեռած), աշխուժ, բազմաձեւ, տարաբնոյթ հայկական տիեզերքին հետ: Հետեաբար հրամայական է առաւել ճիգեր ներդրել անոր յարատեւումը եւ զարգացումը խթանելու համար, որպէսզի անոր ընթացքը ըլլայ հայկական տիեզերքին համաքայլ, ծաւալի բոլոր ուղղութիւններով եւ ձեռք ձգէ ռազմավարական նշանակութիւն ու լիարժէքօրէն արտայայտէ հայկական տիեզերքի ուժականութիւնը:

ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ ԽՄԲԱԳԻՐ

Հայր Անդրանիկ Ծ. Վրդ. Կոանեան

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԿԱԶՄ

Արտա Էքմէքճի (ի պաշտօնէ)-Արշալոյս Թովալեան-Արմէն Իւրնէշեան-Անդրանիկ Տազէսեան (պատ. քարտուղար)

ԽՈՐՀՐԴԱՏՈՒ ՄԱՐՄԻՆ

Սիլվիա Աճէմեան-Ժիրայր Դանիէլեան-Երուանդ Երկանեան-Հրանուշ Խառատեան-Մուրատ Հասրաթեան-Հրաչ Զիլինկիրեան-Մկրտիչ Պուլտուքեան-Սեդա Տատոյեան-Սուզն Փեթի

ՀԱՅԱՏԱՆԻ ՄԷՋ ՀՀԴ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻԺ՝

Արծուի Բախշիսեան

THE LAST 25 YEARS OF ARMENIAN STUDIES: CHALLENGES AND ACHIEVEMENTS

The last 25 years of the Armenian space are characterized by core transformations, which are still in process.

With the proclamation of Armenian Independence on 21 September 1991, both the Republic of Armenia and the Armenians worldwide found themselves in an unprecedented situation and are caught in the effort of state building.

With the proclamation of the Mountainous Republic of Karabagh on 10 December 1991, future prospects of the Armenian Cause were elevated to a new level. Intra-Armenian, regional and international political developments posed existential challenges to the Artsakh Armenians.

The population outflow from Armenia, the dwindling numbers in the Armenian communities of the Middle East and the budding of new communities in the Diaspora confronted the Armenians with geographic, demographic, identity, linguistic, cultural and other core changes.

On the other hand, irrespective of (but not disconnected from) the Armenian realities, various technological innovations, groundbreaking communications developments, provided unprecedented potential to all constituents of the Armenian nation (individuals, groups, organizations, church and state). More than ever before they were intertwined with international developments and processes and found themselves in a virtual Armenian universe. They were given no choice but to accept the ambivalence of simultaneously living in and outside the shell.

As Armenian Studies is related first and foremost to the Armenian space, one may tentatively gauge its challenges in the last quarter of a century vis-à-vis these changes, what were (and are) its undertakings/commitments and what were (and are) its achievements.

Undertakings and Commitments

The stepping of the Republic of Armenia into the international political arena inaugurated a new field of study, namely Armenia Studies. Indeed, Armenia's interstate relations, its relations with the Armenian communities abroad as well as its domestic sociopolitical (and other) developments marked the start of new research tracks concerning state building. These tracks need to be broadened, diversified and deepened.

All the constituents of the Armenian space were connected to the Artsakh Armenians' self-determination struggle. The Artsakh cause generated a new field of political studies which entails comparative studies of such cases and political causes in the international arena.

The impressive achievements in Diaspora Studies are conducive to a deeper, multidisciplinary study of the ever-changing Armenian abroad. Comparative studies with other diasporas and interdisciplinary studies of the Armenian Diaspora provide excellent opportunities for new theories and a refreshing of Armenian Studies.

Addressing the above-mentioned challenges may create a scientific opening to overcome Armenian new-old issues.

Contemporary technological developments and the fall of political ideology offered Armenian Studies the luxury of functioning in a space with no boundaries and checkpoints. Certain archival institutions are granting easier access. Likewise, there are better opportunities than ever for cooperation and coordination between experts. On the other

hand, the broadening of interdisciplinary studies and both the involvement of foreign scholars and the competitive quality of Armenian Studies written in other languages further improved the chances of cooperation. It is the task of Armenian Studies scholars to make the best of these opportunities.

Some aspects of Armenian Studies are scientifically vulnerable. Certain studies do not go beyond the descriptive and informative; Issues are not studied in a holistic manner; critical analysis is not always or properly used. These shortcomings lead to an imbalance in assessing and evaluating the researched issues.

On the other hand, authorities who hold (or aspire to) leadership of the Armenian space, do not make efficient use of the scientific achievements of Armenian Studies. These are not transformed into public policy initiatives. The absence of such action, which reflects a lack of full understanding of the strategic importance of Armenian Studies, has led the authorities to develop neither a systematic policy of promoting new elements nor a policy of sustaining Armenian Studies. On the other hand, notwithstanding steps taken in the right direction, the cooperation between scholars of Armenian Studies has not attained the level of efficiency necessary.

Achievements

Parallel to challenges, Armenian Studies registered a number of achievements, which give a strong signal for a successful new start.

Certain sociopolitical developments of the past quarter of a century enabled Genocide Studies to hold a competitive space in Armenian Studies. In fact, Genocide Studies has significant potential to become healthier and richer with the involvement of Armenian and non-Armenian scholars.

Certain fields of Armenian Studies, which were little studied, made headway. Diaspora Studies, for instance, modernized colonial studies.

A number of Armenian issues were re-examined from contemporary and post-modern standpoints and new conclusions were drawn.

Undoubtedly, the mission of contemporary Armenian Studies is connected to a living (rather than dead), active, multi-layered, multi-shaped Armenian space. Accordingly, it is of utmost importance to invest extra efforts to maintain its sustainability and development, so that it keeps pace with the Armenian space and grows in all directions, attains its strategic role and fully expresses the dynamics of the Armenian space.

EDITOR IN-CHIEF

The Very Rev. Father Antranik Granian

EDITORIAL BOARD

Antranik Dakessian (executive secretary) - Arda Ekmekji (ex-officio) -
Arshalouyse Topalian - Armen Urneshlian

CONSULTATIVE BODY

Sylvia Agemian - Megerditch H. Bouldoukian - Seta B. Dadoyan -
Murad Hasratian - Hranush Kharatian - Susan Pattie - Jirayr
Tanielian - Hratch Tchilingirian - Yervand Yerkanian

Representative in Armenia

Artsvi Bakhchinyan